

ZELDZAME EN SCHAARSE BROEDVOGELS IN 2007

Wilco Stoopendaal

Hieronder volgt een overzicht van zeldzame en schaarse broedvogels in de provincie Utrecht. Het is verre van volledig, maar het geeft een aardig beeld van wat er allemaal voorkomt. In 2007 is er een aantal positieve ontwikkelingen. Zo zijn er leuke soorten die niet altijd in Utrecht broeden en er zijn toenames te melden van kluut en ijsvogel. Naast de goede berichten is er helaas ook slecht nieuws over de kuifleeuwerik.

Een territorium van de **geoorde fuut** werd gemeld van het Pluismeer. De vogels van het Leersumse Veld bleven kort, zodat er van een territorium geen sprake was. Een **roerdomp** territorium is vastgesteld in de omgeving van de Oostelijke Binnenpolder/Tienhovense Plassen. Vooral nog is dit de enige melding. Spectaculair was een nestvondst van een **kwak** in de uiterwaarden van de Lek. De kwak van de Tienhovense Plassen/Breukeleveense Plassen is een aantal keren gezien (o.a. eind mei) in het broedseizoen zonder aanwijzingen voor een territorium. Nesten van **ooievaars** worden via de Werkgroep altijd keurig gemeld uit Utrecht. Enkele leuke meldingen zijn 5 paar in Westbroek en twee nesten in Driebergen. Het nest in Wijk bij Duurstede haalde het RTV Utrecht nieuws. De hevige gevechten van rivaliserende ooievaars leidden tot bezorgdheid van de vaste tellers. In de Lopikerwaard bij Willige Langerak bevindt zich een "kolonie" van 17 nesten in een boomgaard. Bij Fort Tienhoven waren de ooievaars al half maart op het nest. Net ten noorden van Overvecht heeft zich in 2007 ook een paar gevestigd.

De **brandgans** is al jaren op vaste locaties in toenemende populaties aanwezig. Eén paar huist in het Pluismeer, 6 paar rond de Wilgenplas/Bethunepolder, 6 paar op een waterwinstation in Nieuwegein. Een eenmalige telling van het aantal territoria tussen Nieuwegein en Culemborg leverde 270 paar op. Eén paar in de omgeving van Willeskop en 5 paar in polder Zeldert bij Hoogland; al jaren een vaste locatie. Totaal 289 paar.

Het aantal meldingen van territoria van de **grote Canadese gans** in Utrecht is zeer onvolledig: 3 paar Pluismeer, 1 paar Jacobsteeg (De Bilt), 1 paar Willeskop, 1 paar Sandwijck. Het lijkt me toch onwaarschijnlijk dat deze soort tussen wal en schip dreigt te vallen. Blijf ze wel doorgeven, want het is de moeite waard om te kijken of de soort stabiliseert of echt verder toeneemt.

Het bolwerk van **krooneenden** blijft de Vinkeveense Plassen. In Botshol werd 1 zeker broedgeval vastgesteld. Wellicht zijn er meer territoria aanwezig, maar daar is geen zekerheid over.

De **bruine kiekendief** blijft stabiel in de provincie. Deze indruk krijg ik aan de hand van het aantal meldingen over deze soort. Jaarlijks komen de berichten uit dezelfde gebieden (uiterwaarden, Vechtplassen en diverse polders, zoals die bij Willeskop, Nijkerk en Schalkwijk). Dit jaar zijn er territoria vastgesteld in Nieuwegein (4de seizoen), Breukeleveense Plas, Arkemheen, Bethunepolder en Botshol (2 territoria).

Territoria van de **kwartelkoning** werden gemeld uit de Amerongse Bovenpolder en op het in ontwikkeling zijnde industrieterrein ten oosten van Nieuwegein. **Porseleinhoenders** werden gemeld uit de noordoosthoek van de Molenpolder en uit de Oostelijke Binnenpolder. Al op 4 maart werd een porseleinhoen gehoord in de Buitenvaart-Noord, Eemdijk. Dit is een erg vroege waarneming. Er is opnieuw met succes gezocht naar het **kleinst waterhoen** in polder Achteraf bij Tienhoven. In de nachtelijk bezoeken werd de vogel roepend gemeld via het Utrechts Vogelnet.

Er hebben dit jaar veel **kluten** gebroed in Utrecht. Allereerst de successory van de Honswijkerwaard bij Tull en 't Waal. Hier werden 15 nesten geteld. Langs de Noord IJsseldijk in IJsselstein hebben 4 paren gebroed. Langs de Korte Maatskade waren 23 adulte vogels aanwezig met enkele pullen. In Waverhoek was 1 paar kluut succesvol. Drie paren werden gemeld uit de Buitenvaart. Negen paar bevolkte het terrein langs de Westdijk bij Bunschoten/Spakenburg.

Territoria van de **kleine plevier** werden gemeld uit Nieuwegein (4), Noord IJsseldijk (2), Honswijkerwaard (4), 't Klaphek, IJsselstein (1), Cabauw (1) en Willige Langerak (1). Een laag aantal in vergelijking tot voorgaande jaren.

12 paar **bontbekplevieren** werden gemeld uit de Maatpolder bij Eemnes. De **oeverloper** is een onregelmatige broedvogel in Utrecht. Het gaat maar om enkele territoria de afgelopen jaren. Dit jaar is er weer een territorium vastgesteld in de uiterwaarden bij Lopik.

In het jaar van de **nachtzwaluw** is op diverse geschikte locaties actief gezocht naar deze zomergast. Op de Leusderhei werden 13 territoria vastgesteld. Op het Leersumse Veld en de Vlasakkers 1 territorium. In totaal gaat het om 17 territoria. Bijzonder was de vondst van een dode nachtzwaluw bij Benschop op 22 juni. Het was de 2de waarneming van de soort in de Lopikerwaard. (Foto en mededeling via Arjan Boele).

Doodgevonden nachtzwaluw - Arjan Boele

Jelle Harder coördineert al jaren de registratie van **ijsvogel**territoria in 't Gooi. De noordelijke Utrechtse gevallen krijgt hij ook te horen en geeft hij trouw door aan SOVON. Naast zijn gegevens werden er de volgende gevallen bekend bij mij: Botshol 1; Nieuwegein 5, Lekuiterswaarden Schoonhoven-Nieuwegein 3, Vechtoever Maarssen 1, Molenpolder 1, Tienhovense Plassen 1, Eendenkooi Breukelen 1, Fort Ruigenhoek 1, Steenwaard 1, Hollandse Rading 1, Sandwijck 1, Fort Voordorp 1, Fort De Bilt 1, Het Bastion, Soest 1, Hoogekampse Plas 1, Fort Lunetten 1, Fort Rhijnauwen 1, Amelisweerd 1, Stoutenbeek 1, kanaal bij Stoutenbeek 1, omg. Fort Honswijk 1, Fort a/d Korte Uitweg 1, Amerongse Bovenpolder 1, Grote Melm 1.

Kerkuilen hadden een goed jaar. Via ringer Henk Lichtenbeld kwamen meldingen van grote broedsels. Hij ringde in 27 nesten 108 jongen. Het werkelijke aantal jongen was 135. Er waren al vogels uitgevlogen bij 2de controles.

De broedgevallen kwamen vanuit de hele provincie. De Lopikerwaard is nu ook bezet. Vanuit De Ronde Venen zijn nu ook jaarlijkse meldingen van broedgevallen. In Soest werden tijdens een controle half april in 2 nestkasten resp. 3 en 4 jongen aangetroffen.

Rond Wijk bij Duurstede zijn in 2007 op systematische wijze de **steenuilen** geteld en gekarteerd. Dit leverde maar liefst 32 territoria op. Een waarneming van een steenuil bij Waverhoek in maart is mogelijk een territorium. In de Bethunepolder en de Marsdijk waren de vogels ook weer present. Een melding van 2 paar uit een polder bij Soest werd gedaan via het Utrechts Vogelnet. Uit de omgeving van Driebergen kwamen ook goede berichten over grote aantallen jongen. Rondom Nieuwegein werden 2 territoria vastgesteld. Ik ben erg benieuwd of er nog meldingen uit de omgeving van Woerden, Renswoude en Veenendaal zijn.

Van de **kuifleeuwerik** uit de omgeving van Amersfoort heb ik geen melding gekregen. De vogels van Nieuwland waren daar in de winter en het voorjaar nog gezien. Wie heeft er informatie over deze in Nederland uitstervende soort? Ik vrees dat de soort niet meer in Utrecht broedt.

Begin mei werd duidelijk dat er een paar **grote gele kwikstaarten** in de stad Utrecht heeft gebroed. Er zijn 2 jongen uitgevlogen. Hier is uitgebreid verslag van gedaan in *de Kruisbek* (2007-4) door Luc de Bruijn. Een mengpaar **rouwkwikstaart x witte kwikstaart** werd eind mei gemeld uit Loenersloot. Het mannetje werd volop zingend gezien.

Grote karekieten zijn plaatstrouw, blijkt wel uit het feit dat op 5 mei in de Breukeleveense Plassen een vogel weer net als andere jaren in zijn vertrouwde rietzoom arriveerde. Op 13 mei zongen er 3 exemplaren. 28 zingende vogels werden geteld op de Loosdrechtse Plassen. Nieuw is een zingende vogel langs de Wagendijk in Kockengen. Na jaren is de grote karekiet niet meer aangetroffen in de Botshol. Begin juni zong een vogel langs het Nijkerkernauw ter hoogte van het Nekkeveld bij Nijkerk. Een **buidelmees** man riep vanaf 28 april tot 1 mei in Woerden-Oost/Harmelen. Helaas is dit te kort voor een territorium. U ziet, het blijft opletten op spontane vestigingen.

Goed nieuws over de **grauwe klauwier**. In 2007 werden op de Leuserderhei 2 territoria vastgesteld, waarvan 1 een succesvol broedgeval betrof (zie *de Kruisbek* 2008-2). Territoria van de **raaf** werden doorgegeven van de volgende gebieden: 1 paar Pluismeer, 1 paar Den Treek, Beerschoten 1 paar met nestmateriaal. Het paar raven van de Valse Bosjes had pech. Het nest werd al tijdens de nestbouw-fase door de storm van 18 januari uit de boom geblazen. Van Kwintelooyen en Egelmeer werd ook een territorium doorgegeven. Deze opsomming is erg onvolledig. Om een goed beeld te krijgen van de ravenpopulatie in Utrecht, vraag ik u om in 2008 de waarnemingen aan mij door te geven. Let daarbij op dat de raven al vroeg in het jaar actief aan het baltsen zijn. Een onvolwassen **roodmus** zong eind mei 3 dagen in de Amerongse Bovenpolder. Daarna is niks meer van de vogel

vernomen. Helaas een te korte waarneming om als territorium te doen gelden. Het blijft natuurlijk wel een schitterende waarneming voor Utrecht.

Exoten

De **halsbandparkiet** krijgt vaste grond onder de voeten in de omgeving van Utrecht-Noord. Met name uit Oud-Zuilen en Fort de Klop komen berichten dat hier 2 paar hebben gebroed. In Vreeland wordt ook nog steeds melding gemaakt van deze luidruchtige parkiet.

Een paar **zwarte zwaan** had in februari al jongen op natuurplas Breeveld bij Woerden. Deze werden als bijvangst gemeld bij het zoeken naar de toen aanwezige Mongoolse pieper. In november 2007 werd opnieuw een succesvol broedgeval gemeld uit deze plas. De zwarte zwaan is dus in staat in 1 jaar 2 maal te broeden buiten de zomermaanden. Blijkbaar houden ze hun Australische bioritme aan.

Via een site uit Eemland las ik een melding van een broedgeval langs de Eem.

De **heilige ibis** broedt al een aantal jaren in onze provincie in de Botshol. Dit jaar zijn er 4 nesten gevonden. Op 8 maart meldde iemand zelfs 29 exemplaren in de nabijheid van Botshol!

Een paar **mandarijneend** met jongen werd gezien bij Haarzuilens. In Nieuwegein zwom wederom een mannetje mandarijneend met een vrouwtje wilde eend rond.

Mandarijneend - Wilco Stoopendaal

Aanvullingen en/of opmerkingen op de hier gepresenteerde getallen en data zijn van harte welkom en kunnen doorgegeven worden op onderstaande adres. Blijf vooral struinen door de Stichtse gebieden en wie weet levert dat een leuke waarneming van een broedgeval op. Zo zijn veel van bovenstaande gegevens verzameld. De Utrechtse natuurontwikkelingsgebieden zijn interessante vogelgebieden die vaak zeldzame en schaarse broedvogelsoorten opleveren. Geef ze aan mij door. Waverhoek, Amerongse Bovenpolder, Noorderpark, Bloeiendaal en de Honswijkerwaarden en natuurplas Breeveld zijn van die voorbeelden. Kijk ook eens op www.sovon.nl

Wilco Stoopendaal, Jan Lievenshage 42, 3437 NE Nieuwegein
030-6039479, Lsb.utrecht@sovon.nl

Dit artikel is eerder verschenen in "SOVON nieuws uit de provincie Utrecht" 2008-1, maart, maar is op een aantal punten aangepast.